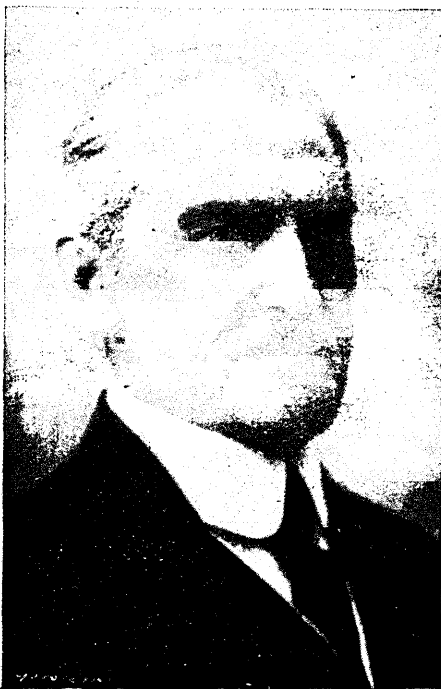

EESTI LAULJATE LIIDU
MUUSIKALEHT

Tuntud soome orkestrijuhht

Prof. R. KAJANUS

Pühitses 2. detsember s. a. oma 70-sünnipäeva.

Prof. Robert Kajanus 70-aastane.

2. detsembril pühitses Soome populaarsem dirigent, prof. Robert Kajanus Helsingis oma 70. sünnipäeva. Oma aupäeval sai kulupea sünnipäeva laps ülirohketes tervitustes ja õnnesoovide osaliseks nii kodu- kui välismaade muusikategelaste, -asutuste ja tema suure talendi rohkearvuliste austajate poolt. Ka annetati talle rohkesti hinnalisi kingitusi ja ajalehed pühendasid talle südamlikult sooje kirjutusi.

R. Kajanus on sündinud 2. dets. 1856. a. Helsingis ametniku pojana. Muusikat õppis algul erateel Helsingis ja 1877.—1880. a. Leipzigi konservatooriumis prof. Richteri, Reinecke ja Jadassohni juhatusel. Konservatooriumi lõpetanud, täiendas end veel Pariisis ja Dresdenis, juhatahes viimases ka oma esimesi sümfoonilisi töid. Pööras siis kodumaale tagasi ja asus Helsingisse elama, kus on tegutsenud seniajani energilise ja suureandelise töömehena oma kodumaa muusikakultuuri tõstmiseks. Kajanuse teenete raskuspunkt on soome sümfoonilise muusika kultiveerimises. Õieti on suur osa sellest, mis Soome suudab praegu sümfoonia alal pakkuda, Kajanuse loodud. Sest juba 1886. a. asutas Kajanus Helsingis esimese orkestri kooli, kus kasvatas orkestrimuusikuid, kellest moodustas esimese suurema sümfoonia orkestri. Sellest orkestrist kasvas ajajooksul välja praegune Soome Filharmoonia selts, mis on korraldanud paljude aastate jooksul korrapäraseid sümfoonia kontserte. Oma suure dirigendi andega on Kajanus suutnud selle kui ka oma esimese orkestri kontserte hoida alati kõrgel kunstilisel tasapinnal, mis on tema kaasmaalaste muusikalise maitse arendamisele palju kaasa aidanud. Ühtlasi on tal ka suured teened soome muusika tutvustamisel ja propageerimisel Euroopas. Võib julgesti öelda, et peaaesjalikult just Kajanus viis Sibeliuse Euroopasse. Sest 1900. a. Pariisis korraldatud üleilmlise näituse ajal korraldas Kajanus oma orkestriga pikema kontsertreisi Põhja- ja Kesk-Euroopa riikidesse, kus esines 13 suuremas linnas peaaesjalikult Sibeliuse teostega, tutvustades seega viimaseid esmakordselt Euroopa muusikalistes keskkohtades. Ka hiljem on Kajanus juhatanud sümfoonia kontserte paljudes Euroopa riikides, saavutades seega endale euroopaliku tunnustuse ja hea kuulsuse. Ka Eestis on ta külalisena juhatamas käinud ja siin alati suure poolehoidu osaliseks saanud.

Oma suurte muusikaliste teenete eest nimetati Kajanus 1897. aastal Helsingi ülikooli muusikadirektoriks ja ülendati

1908. a. professoriks. Ka välismaade kunstiasutused on tema teeneid hinnanud vastavate austusavaldustega. Nii valis Rootsi kuninglik muusikaakadeemia Stokholmis tema 1915. a. oma au liikmeks.

Oma hiilgeala — dirigeerimise — kõrval on Kajanusel ka silmapaistev koht soome heliloojate hulgas. Peale rohkearvuliste vähemate asjade — laulude ja klaveripalade on ta loonud rea suuremaid sümfoonilisi töid, millest oleks eriti nimetada: orkestrisuit „Suvemälestused“, sümfoonilised luuletused „Kullervo“ ja „Aino“, viimane ühes kooriga, kaks soome rapsoodiat, mõned kantaadid jne. Neist on mitmed ka meil ette kantud.

Eesti lauljaskond tervitab ka omalt poolt meie vennasrahva kuulsat poega ja soovib tale tema aupäevaks südamest õnne.

Jooni eesti muusika ajaloost.

Anton Kasemets.

(Järg 7.)

Rudolf Tobias.

Täiesti erilise suurkujuna meie vanemapõlve muusikameeste seas esineb enneaegselt surnud Rudolf Tobias. Täis andekat mitmekesisust ja sädelevat vaimukust oli ta oma kärsitu ja alati põleva temperamendiga tüüpiline kunstniku loomus, kes julgelt ja kõhklematult astus värskeid kunstiradu ja kindla sõnaga kaitses kord omaks võetud põhimõtteid.

Rudolf Tobias sündis 22. mail 1873. aastal Hiiumaal, Keina koguduse köstri pojana. Isa õpetuse abil edenes muusikaandeline poiss sedavõrd hästi muusikas, et juba seitsme aastasel tegi esimesi katseid muusika-diktaadis ja komponeerimises ja jatkas neid ka edaspidi. 10-aastase Tobiase kompositsiooni katseid nägi 1883. a. Haapsalus terviseparandusel viibiv Peterburi konservatooriumi professor Siecke, kes, märgates neis suure talendi algidusid, soovitas temale tungivalt konservatooriumisse astuda. Mitmesugustel põhjustel, peasjalikult isa ainelise kehvuse pärast ei saanud aga Tobias seda teostada, missuguse võimaluse kaotaminekut ta on hiljem väga kahetse nud. Kuid päris ilma muusikaõpetuseta ei jäänud ta ka kodumaal, vaid Haapsalu kreiskoolis käies sai ta juhatust klaverimängimises pr. Katarina v. Gernekilt. Gerneki muusikalises majas korraldati vahete vahel ka koduseid kammermuusika õhtuid, millest ka Tobias sai osa võtta. Nende kaudu tutvunes ta juba noorelt klassikaliste kammermuusika teostega, mis ta

maitse arenemisele ei jäänud mõjuta. Kreiskooli lõpetanud, asus ta 1889. a. Tallinna, kus erateel valmistas kooliõpetaja kutseeksamite vastu, mis ka varsti gümnaasiumi juures sooritas. Selle kõrval jatkas ta muusikaõppimist Tallinna Toomkiriku organisti E. Reinecke juures, õppides viimase juhatusel orelimängu ja kontrapunkti. Alles 1893. a. läks tal korda pääseda Peterburi konservatooriumi, millele aitas mõjuval määral kaasa kellegi Elvira v. Rennenkampfi poolt võimaldatud ainealine toetus. Konservatooriumis õppis Tobias orelit prof. L. Homiliuse ja kompositsiooni prof. N. Rimsky-Korsakovi juhatusel. Nelja aasta pärast, s. o. 1897. a. lõpetas ta konservatooriumi ja kutsuti aasta hiljem (1898. a.) Peterburi eesti koguduse organistiks ja koorijuhiks, kuhu jäi kuni 1904. aastani. Hea organistina ja eriti vaimuka improvisaatorina tõi ta nimetatud kirikusse palju muusikalist värskust, mida suure huviga nauditi. 1904. aastal lahkus ta Peterburist ja asus Tartusse, kus tegutses umbes kolm aastat peaasjalikult muusikaõpetajana. See oli aeg, kus Läte aktiivne tegevus, millest eespool lähemalt kõneldud, oli täies tõusu hoos. Tobiasi juurdetulemine tõi sellesse tõusu rohkesti uut hoogu ja, mis peaasi, värsket tõsise kunsti atmosfääri, nii et seda lühikest ajajärku, kus Läte ja Tobias koos tegutsesid, võib pidada täie õigusega üheks kõige viljakamaks ja huvitavamaks Tartu muusikaelus üldse.

Ent Tobias oli selleks liig kärsitu kunstniku tüüp, et Eesti, ja eriti Tartu kitsastes muusikalistes oludes väikselt vireleda ja viletsa tunniandmisega end kuidagi vaevaselt ära elatada. Tema kunstniku hing vajab kõrgemat lendu ja rikkalikumat vaimutoitu ning ta talent avaramaid arenemisvõimalusi, kui kodumaa seda võimaldas. Seepärast lahkus ta 1908. aastal Tartust ja läks Lääne-Euroopa muusikalistesse tsentrumitesse, kus muusikaelu pulseeris kõrgelt ja kiirelt, oma annetele paremaid arenemisvõimalusi otsima. Algul Pariisis peatudes ja sealse moodsa ooperiga tutvunedes asus ta 1909. aastal Leipzigi elama. Siin kandis ta muu seas ka saksa keeles ette oma oratooriumi „Joonase saatmine“.

Leipzigist asus ta Berliini, kus heliloojana suutis peagi nii suurt tähelepanu äratada, et ta kutsuti sealse akadeemilise muusika-ülikooli muusika-teooria õpetajaks. See kutse oli Tobiasele kui heliloojale seda austavam, et sellesse Saksamaa parimasse muusika-ülikooli võisid pääseda isegi riigisakslastest-muusikameestest ainult kvalifitseeritud jõud. Berliinist käis ta enne ilmaõda paaril korral kodumaal (Tallinnas) oma helitööde kontserte juhatamas. Ilmasõja raskused ja pikaldane alatoitus, mille all

kannatasid eriti teravalt Saksamaa elanikud, mõjusid Tobiase tervisele sedavõrd, et suigutasid ta 29. augustil 1918. aastal Berliinis enneaegsele surmale. Berliini surnuaial puhkab ka praegu ta põrm ja ootab asjata kodumaale toomist.

Tobiasel kui inimesel oli kärsitu iseloom ja seepärast oli tal vähe kalduvusi püsivaks ja järjekindlaks praktiliseks muusikaliseks tegevuseks. Sellega on ka seletatav, et see muidu suure-

Tobias

andeline muusikamees pole, näiteks, dirigendina kuigi palju nimetamisväärilist korda saatnud. Koguni selle vastu, — ta oli juhatajana õige abitu, mille tõttu, näiteks, oratooriumi „Joonase saatmine“ esiettekanne tema oma juhatusel Leipzигis läbi kukkus, kuna ometi peamiselt just selle oratooriumi suur muusikaline väärtus avas talle võimaluse pääseda Berliini muusika-ülikooli õppejõuks. Praktiliste kalduvuste puudumine oli ka üheks põhjuseks, mis sundis Tobiasit kodumaalt lahkuma: ilma eduka ja palju jõudu nõudva tegutsemiseta praktilisel muusika alal polnud ju muusikamehel mingisuguseid võimalusi kodumaal ära elada.

Praktilise muusikamehe kalduvused olid aga Tobiases asetatud tüseda ja sügava loovtalendiga, ja selles seisabki Tobiase eriline suurus.

Tobiase otsiv vaim ei rahuldunud meil seni üldiselt tarvitusel olnud lihtsate vormidega, vaid otsis huvitavamaid, väljendusabinõusid, laiemaid vorme ja sügavamaid, teravamaid meelolusid. Juba oma vähemates töodes — koorilauludes — on ta vaimukas meeleolude pildistaja. „Eks teie tea“ klassikalise monumentaalsuse ja kirikliku tõsiduse kõrval sädeleb ta laulus „Varas“ vallatleva humooriga; sumeda ja unistava „Teel“ kõrval haarab ta tormavalt — temperamentlikkus „Noortes seppades“ oma teravate aktsentidega, jne.

Nende elavate helipiltide loomiseks tarvitas Tobias leidlikult huvitavaid harmoniisid ja kombinatsioone ning ei kohkunud tagasi ka julgematest modulatsioonidest, mida eesti looming enne teda ei tunnud.

Ent väikesed koori- ja soolalaulud (arvult umbes 35) on Tobiase loomingus ainult sädelevateks silmapilgu sünnitusteks. Tema ande suurejoonelisus ja võimete suurus leidis oma täieulatuslise väljenduse muusika suurvormides — oratooriumites ja sümfoonilistes teostes. Sellastest suurteostest on Tobias loonud: koori, soolo ja orkestrile: kantaadid „Joann Damaskenus“ ja „Ecclesia“, oratooriumid „Joonase saatmine“ ja „Sealpool Jordanit“ (viimasest on osa instrumenteerimata), soolole ja orkestrile — ballaadi „Sest ilmaneitsist“, orkestrile üksi — Uvertüüri „Julius Caesar“, Fantaasia eesti viisidest, „Capriccio“ ja klaveri kontserdi orkestriga. Peale nende on ta loonud rea vähemaid asju klaverile, millest osa kirjastatud Saksamaal, ja üksikuid kompositsioone orelile.

Nimetatud suurteostes avaldub Tobiase suur fantaasia, kõlakombinatsioonide rikkus, vaimukas leidlikkus, hea tehnika, puhas vormikäsitus ning värvirikas orkestreerimisand täiel määral, mis õigustab pidada Tobiasi mitmekülgsemaks ja sügavamaks meie heliloojaist.

Tobiase suurematest helitöödest on ainult osa kodumaal ette kantud ja needki harva, kuna mõlemid oratooriumid pole üldse ette kantud. Seepärast tuntakse neid üldiselt väga vähe ja laia-des hulkades on Tobias tuntud ainult koorilaulude kaudu.

Tobias kui heliloojat lähemalt vaadeldes peab tähendama, et ta oli vähe tuttav meie rahvamuusikaga, mispärast tema helitöodes leidub vähe puhtrahvuslist elementi (Fantaasia eesti viisidest — orkestrile ja klaveri variatsioonid eesti viisidele!). Küll aga esinevad tema töodes, ka nendes, mis olid kodumaal tuntud, nagu eespool juba tähendatud, õige julged, kohati (ballaad „Sest ilmaneitsist“, orkestri „Capriccio“, osa klaveriteoseid!) isegi tol ajal Lääne-Euroopas moodsa impressionismini

ulatavad kõlakombinatsioonid, mis olid meie võrdlemisi lihtsas muusikaloomingus varem tundmatud. Seepärast hakati Tobiast kodumaal pidama üldiselt n. n. modernistiks, missuguse nimega nimetati kõiki, kes julgesid kunstides üle astuda, vanadest piirijoonetest ja tarvitada värskemaid, varem tundmatuid elemente. Ent Lääne-Euroopa modernistide pealiskaudne järelaimaja pole Tobias kunagi olnud, vaid see, mida nimetatakse tema juures modernismiks, esineb ta loomingus kui loomuliku evolutsiooni tulemus, kui tollaegse kompositsiooni tehnika kõrgeima astmega põhjalikult kodusolemine, mida ta kasutas ainult a b i u õ u n a omaenese sisemiste elamuste, tunnete, fantaasia ja loomisideede parimaks; kujukamaks ja mõjuvamaks väljendamiseks, ja seda ainult sel määral, kui ta seda ühe ehk teise elamuse või meelolu kujutamiseks tundis tarviliku olevat. Nendes elamustes, tunnetes ja meeleoludes enestes, see on tema helitööde tuumast peegldub selgelt Tobiase e n e s e tüse sisemine mina, helgib vastu ta enese sügav individuaalne joon, ta omapärane, kärsitu temperament. Ja see just annabki ta loomingu suure ning püsiva väärtuse.

Rahvamuusika elementide tarvitamist, mida leidub Tobiase töödes võrdlemisi vähe, oleks võinud loota suuremal määral ooperis „Kalevipoeg“, millega ta oli juba algust teinud. Surm aga katkestas selle paljutöötava töö enne kui see jõudis omandada kindlaid kontuure, samuti kui ta jättis katkenditesse ja visenditesse mitmed teised alustatud teosed. Kuid ka seda rikkalikku pärandust, mis Tobias meile valmilt maha jättis, pole suudetud seni kasutada, — isegi tutvustatud pole kõiki seda meie muusikalisele seltskonnale. Ja seal juures kõneldakse nii palju meie muusikaliteratuuri kehvusest!

Tobiast kui loojast rääkides, ei või jätta nimetamata tema suurt improviseerimisannet. Tema improvisatsioonid oreil olid tõsisteks eksrompt-loominguteks, täis tobiaselikku omapärasust, vaimukust ja hoogu, mida oli täieline nauding kuulata.

Ka muusikakirjanikuna oli Tobias julge, otsekohene ja vaimurikas, sädeledes ka siin oma huvitava, aforistlikult tabava lausega ja sügavmõttelise sisuga. Peale rohkete muusikaarvustuste, milles ta julgelt ja sihikindlalt taotleb kunstilist tendentsi meie muusikaelus, on suuremate kirjutustena ilmunud tema sulest juhtkiri VII üldlaulupeo juhis 1910. a., artikkel „Eesti muusika ilmend“ 1912. a. „Postimehe“ kaasandes „Eesti kultuura“ ja mõned teised. Saksa keeles on temalt ilmunud terve rida kirjutusi loetavamas saksa muusikaajakirjas „Deutsche Allgemeine Musikzeitung“, mis äratasid laialdast tähelepanu.

Tobiase loomingust on ainult vähemad (osa koori- ja soololaule ja klaveri asju) trüki ilmunud, kuna tema suuremad ja tähtsamad helitööd on kõik alles käsikirjades. Väikese osa neist on haridusministeerium omandanud, teised seisavad aga helilooja lese laualaekasse maetutena, ilma et neid keegi kasutaks. Just kui oleks loojaga ühes surnud ka ta looming...

(Järgneb.)

Tartu konservatooriumi saatus otsustamisel.

Tartu konservatooriumi küsimus on saanud viimasel ajal põlevamaks muusikaliseks päevaküsimuseks, mis on pannud liikvele mitte üksi nimetatud konservatooriumi lähemad ringkonnad, vaid ka kultuurkapitali organid, haridusministeeriumi ja isegi vabariigi valitsuse. Juba ammu on laiematel hulkadel üksikute ajalehtedes ilmunud märkuste kaudu teada, et selles õppeasutuses, mis oma kahe direktori süsteemiga vist ainukene omasugune terves maailmas, on midagi liimist lahti, kuid mis nimelt, jäi neile siiski tumedaks. Viimasel ajal on aga neist põhjustest ja sellest öhkonnast, mis selle asja ümber valitsemas, enam avalikkuse ette toodud. Nii kirjutab asjale lähedal seisev „Verus“ Pstn.“ selle kohta järgmist:

„Meie kodulinna (Tartu) muusikaline taevast ei ole mitte alati nii hall olnud, nagu ta seda praegu on. Kes meist mäletavad Miina Hermannii koori kontserte, Aleksander Läte oratooriumide ning Juhan Aaviku sümfoonia ettekandeid, need teavad seda väga hästi! Küll vilksatavad ka nüüd vahest ta võlvil üksikud heledad laigud mitmesuguste muusikaliste ühingute esinemiste näol, kuid neil puudub pidev liin ja püsiv joon, et saada meie kodulinna helikultuuri keskkohtadeks.

Olles liitunud Lääne-Euroopa kultuuriga, ei suuda meie kasvavaid muusikalisi nõudeid mitte enam rahuldada organisatsioonid, mille tegevus juhuslikku ilmet väljendab. Nagu elu üldse erineb ja erineb peab, et saavutada suuremat edu kõigil aladel, nii peavad seda ka kunstiühingud tegema. Sellepärast võib Tartu muusikakultuuri tõusu ka ainult helikunstiliselt erinenud organisatsioonilt loota.

Selles äratundmises tekkis juba aastate eest meie muusikalistes ringkondades mõte koondada Tartu muusikaelu eesti helikunstiseltsi ja tema kõrgema muusikakooli ümber. Kool pidi astuma mitte üksi meie muusikakasvatuse, vaid ka meie muusikakultuuri üldisse teenistusse. Helikunsti harrastamise otstarbel võis ju eriti tema ära kasutada oma kontsertides ja ettekannetes õpilaste ja õpetajate peret kui solistide ja kammeransamblite, nii ka orkestri- ja kooriliigetena. Kes meist mäletab sõjaaegseid Riia muusikakooli pühapäeva-kontserte „Vanemuises“, see aimab, kui palju suudaksid muusikalise õppeasutuse ettekanded ära teha laiemate ringide muusikalise hariduse tõstmise ja helikultuuri levitamise kasuks!

Kuid see veetlev lootus ei läinud täide.

Vägivaldselt ühendati helikunsti seltsi kõrgem muusikakool temaie ideeliselt võõra A. Nieländeri muusikakooliga. Kuigi ühendatud õppeasutus hiljem konservatooriumiks kujundati, ei tähendanud see mitte ta tõusu ega toonud kaasa konservatooriumi Tartu muusikaelu keskkohaks saamist. Mitte üksi, et ta oleks kunstikasvatustlikult lagunenud, vaid teda tabas ka majanduslik langus ta olulisema toetuse, kultuurkapitali abiraha, kustutamiseiga valitsuse poolt. Veel enam, selle sammuga osutus päevaselgena, et Tartu konservatoorium on kaotanud oma poolehoidu kui riigi- nii ka hariduse-keskkohtades. Sel kombel ei olnud mitte enam niivõrd konservatooriumi saatus kaalul, vaid muusikalise õppeasutuse eluküsimus Tartus üldse.

Meie muusikalised ringkonnad, kes panid Tartu helikultuuri tuleviku lootused just ta muusikakooli peale, leidsid saatusliku tõsiasja ees, et kodulinna ähvardab ta muusikalise õppeasutuse hävinemine. Et sellega leppida ei saadud, oli loomulik. Nähtuse põhjuste selgitamiseks astutud sammud tegid avalikuks, et pealinna juhtivates hariduslikkudes, muusikalistes ja poliitilistes ringkondades kostab igal pool üks ja sama motiiv: Tartu muusikalisel õppeasutusel ei ole loota poolehoidu riikliselt keskkohtadelt seni, kui ta konservatooriumi tüüpi väljendab ja tema eesotsas praegune juhataja seisab. Juhitakse tähelepanu sellele, et meie riigile jätkub ühest kõrgemast muusikalisest õppeasutusest, konservatooriumist. Toonitatakse, et selle asukohaks peab olema Tallinna, kus on valitsemas palju soodsamad eeltingimised muusikalisele kasvatusesele, kus tänu välismaa kunstnike sagedatele esinemistele, on palju elavam kontserdielu, kus tegutseb alaline ooper, on kujunemas riiklik orkester ja olemas palju laiemad muusikalised teenistusvõimused, kui meie teistes linnades. Direktoril A. Nieländeril puuduvad aga tarvilik määr autoriteeti. Nii oli selge, et võitlus konservatooriumi tüübi eest sarnaste tingimiste juures oleks olnud asjata jõukatsumine!

Kuna teada oli, et direktor A. Nieländer vabatahtlikult juhataja kohalt ei lahku, liiategi nõus oleks konservatooriumi põhikirja või tüüpi muutma, seisid Tartu muusikalised ringkonnad väga vastutava ülesande ees: alustada sõjakäiku konservatooriumi ja ta juhataja A. Nieländeri vastu. Mitte isiklikud salasepsused, auahtmed püüded, või parteipoliitilised huvid, nagu mõnelt poolt seletatakse, ei sundinud osalisi seda sammu astuma, vaid palju kaugemale ulatavad põhjused: Tartu muusikalise õppeasutuse eluküsimus ja sellega seotud kodulinna muusikakultuuri tulevik üldse.

Selles võitluses sõlmisid end üldisse väerinda Tartu ajakirjandus, muusikalised ringkonnad ja konservatooriumi õpilased. Üksi konservatooriumi õpetajaskond hoidis end alatud liikumisest ettevaatlikult emal: liig võrad olid ja on tal meie kodulinna ja rahva muusikakultuurilised väljavaated ja tarbed.

Loomulik, et Tartu muusikalise õppeasutuse eluküsimusest ja saatuses pidi eestkätt huvitatud olema meie „kultuurparlament“, s. o. kultuurkapitali nõukogu ühes helikunsti sihtkapitali valitsusega. Oma 24. oktoobril peetud koosolekul võttis siis ka viimane vastu otsused, milles rõhutatakse muusikalise õppeasutuse vajadust Tartus, kui koolide ning ülikooli linnas, peetakse tarvilikuks Tartu konservatooriumi likvideerimist 1. jaan. 1927. a. ja selle asemele uue haridusministeeriumi võrgus ettenähtud muusikalise õppeasutuse ellukutsumist. Neid resolutsioone kinnitab kultuurkapitali nõukogu oma koosolekul 5. nov., otsustades põhimõtteliselt Tartu muusikalist õppeasutust majanduslikult toetada, ja nõudes, Tartu muusikategelaste ettepanekul veel eriti,

et Tartu uue muusikalise õppeasutuse juhataja oleks valitav ja ta ülevalpidaja oleks mõni seltskondlik organisatsioon või omavalitsuse asutus.

Neile uutele põhimõtetele ehitatud teisele alusele üle viidud muusikalise õppeasutuse vajadust tunnistas lõpuks ka valitsus...“

* * *

Ühenduses Tartu konservatooriumi küsimuse lahendamisega kerkis üles meie muusikakoolide võrgu küsimus üldse. See küsimus, mis praegu haridusministeeriumi käes lõpulikul väljatöötamisel, oli kõne all ka viimasel helikunsti sihtkapitali valitsuse koosolekul. Põhjalikumalt kaalus sama küsimust ka laupäeval, 27. nov. haridusministeeriumi kokku kutsutud asjaomaste asutuste ja organisatsioonide esitajate koosolek, millest võtsid osa haridusministeeriumi kunsti ja teaduse osakonna juhataja G. Ney juhatusel Tartu konservatooriumi esitajatena selle direktorid A. Nieländer ja J. Aavik, Tallinna konservatooriumi esitajana direktor prof. J. Tamm, akadeemilise helikunsti seltsi esitajana prof. A. Kapp, Lauljate Liidu esitajana A. Kasemets ja „Estoonia“ teatri esitajana direktor H. Kompus. Ligi viis tundi kestnud läbirääkimiste järele jäädi ühisele seisukohale, et meie väikese riigi jaoks on küllalt ühest konservatooriumist ja et selle asukohaks on kõige kohasem Tallinn, kus muusikaelu kõige intensiivsem ja konservatooriumi õpilastel seega arenemisvõimalusi kõige enam. Teistes linnades, nende hulgas ka Tartus võiks tegutseda suuremad või vähemad muusikakoolid õppekavaga, mis võimaldaks lõpetajail ülemineku konservatooriumi vanemale kursusele, kusjuures sellastes muusikakoolides peaks olema peale obligatoorseste ainete vähemalt kolm spetsiaalklassi: klaver, viiul ja laul. Ühtlasi toonitati vajadust, et konservatoorium peaks saama riiklist toetust eelarve korras, et kultuurkapitalil avaneks võimalused toetada muusikakoole. Praegu läheb lõviosa helikunsti sihtkapitalist Tallinna konservatooriumile.

Kuuldavasti asuda samal seisukohal nii haridusministeerium kui vabariigi valitsus, mis laseb oletada, et see ka maksvusele peaseb. Viimasel puhul tuleks ka Tartu konservatooriumi saatus lõpulikule otsustamisele, milleks võib üksnes olla selle likvideerimine, või muusikakooliks ümbermuutmine.

Koorilaul Tallinnas.

Jõulueelne aeg pakkub ka tänava koorilaulu sõpradele rohkesti võimalusi selle kunsti maitsemiseks. Pea iga nädal toob üks või teine laulukoor oma sügise hooaja tegevuse tulemused „Estoonia“ kontsertsaalis kuuldavale, mõni nädal isegi mitu. Algust selle kontsertide seeriaga tegi „Estoonia Muusika Osakonna“ segakoor juba 7. novembril. E. M. O.-le järgnes Tallinna Rahvaülikoolide selts, kes korraldas oma segakoori 5. aastapäeva puhul, 14. novembril, selle juhi Th. Vettiku helitööde kontserdi, mis leidis õige elavat osavõttu. 20. novembril esines iseseisva kontserdiga lauluselts „Põhjala“ segakoor hra K. Leinuse juhatusel, kandes ette eesti ja soome autorite laule. Solistina toimis kontserdil viulimängija A. Inglismaa. 26. novembril oli rohkearvulise kuulajate hulga kokku tõmmanud saksa lauluselts „Liedertafel“ kontsert, mida juhatas hra Hörschelman.

Ka detsembris on tulemas veel mitu koorikontserti. Nii esines 4. detsembril Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Tallinna osakonna (ÜENÜTO)

segakoor, mis käesoleva aasta sügisel A. K a s e m e t s a juhatusel tegevust alustas, oma esimese kontserdiga, mille eeskavas peaaesjalikult eeloleva 9. üldlaulupeo laulud. Solistina oli kontserdil kaastegev prof. R. B ö ö c k e (cello). Nädal hiljem on üksteise järel tervelt kolm koorikontserti: 11. dets. Tallinna Meestelaulu Seltsi meeskoori kontsert A. K r u l l i juhatusel, kus esineb solistina noor eesti lauljanna prl. B r u n b e r g (kirjanik Bornhöhe sugulane), kes omandanud oma muusikalise hariduse Praha konservatooriumis. 12. dets. esineb N. Ü. „Koidu“ segakoor hra R o o s m a n i juhatusel eeskavaga, millega kavatseb jaanuaris Riiga võõruskontserdile sõita. Ja kohe selle järele on Tallinna Koolinoorsoo Muusika Ühingu segakoori kontsert oma uue juhataja hra P ä t s i juhatusel, kellele see kontsert on ka esimeseks avalikuks esinemiseks kooriühina.

Sellele kontsertide seeriale kujunevad vist küll vääriliselt suurejooneliseks lõpuks Eesti Lauljate Liidu poolt jõulu vaheajal — 29. ja 30. detsembril „Estonia“ kontsertsaalis korraldatavad kontserdid, kus kõigi Liidu liikmeks olevate Tallinna laulukooride poolt kantakse ette terve 9. üldlaulupeo eeskava, et samaks ajaks Tallinna instrueerimis-kursustele kokkutulevatele koorijuhtidele anda võimalust tutvuneda nimetatud laulupeo eeskavasse võetud laulude ettekandega.

Kokkuvõetult võib rõõmuga tähendada, et meie pealinna koorilaulu alal juba mitme aasta kestel valitsenud hoog ja elavus on püsima jäänud, vaatamata muidu ikka teravamaks muutunud muusikalisele kriisile, mis mõnelgi muusikalisel ettevõttel (sümfoonia- ja rahvakontserdid!) jalad alt ära löönud. Jääb ainult soovida, et meie muusikaarmastajad ringkonnad vääriliselt toetaks seda aatelist tööd, mis meie laulukoorid suure andumusega ja armastusega asja vastu teevad, sest seltskonna ükskõiksus ja loidus võib lõpuks ka kõige aatelisema töö energia halvajaks saada.

Pühadeeelne muusikaelu Tallinnas.

Viimastel nädalatel on pealinna muusikaelu pulseerinud võrdlemisi elavas tempos, muidugi suhteliselt nende oludega, mis loonud sümfoonia orkestri puudumine, ja ka järgnevad pühadeeelsed nädalad ei lase karta selle tempo raugemist.

Peale olnud ja veel eesolevate rohkearvuliste koorikontsertide on muusikalise elevuse loomisele kaasa aidanud ja edaspidi aitamas mitme oma- ja välismaade kunstnikkude esinemised, millest mitmed on erilise huvirohkusega.

Nii külastas pärast Smirnoffi huvi äratanud gastrollide lõppu veel kord Tallinnat pianist Aleks. Borovski ja mängis „Estonia“ kontsertsaalis 25. nov. Bach-Liszti g-moll orelil fantaasiat ja fuugat, Beethoveni so naati op. 109, Chopini 2. ballidi ja 2. etüüdi, Liszti 2. rapsoodiat, Stravinski palju kõmu sünnitanud Petruschkat jne., saades suure menu osaliseks. 2. detsembril laulis sealsamas laialdase kuulsusega soome koloratuur-sopraan Pia Ravenna ühes oma mehe, tenorilaulja Alessio Costa'ga, võitis oma hiilgava häälega ja suurepärase ettekandega kuulajate südamed jäädavaks. 5. ja 7. dets. esines ta ka ooperites „Sevilla habemeajaja“ ja „Traviata Rosina ja Violetta osades.

Sümfoonia muusikas, mis meil tänavu täiesti puudunud, pakkus haruldast naudingut muusikute ühingu poolt 5. dets. päeval kell 1 korraldatud suur sümfoonia kontsert ligi 80-liikmelise orkestri poolt tuntud

Riia dirigendi A. Kirschfeldi juhatusel. Ka eeskava, mis sisaldab Tšaikovsky 5. sümfoonia, Rich. Straussi „Surm ja seletus“ ja Rächmaninovi „Saatus“, on muusikaliselt paljuandev, mispärast see kontsert väärilb suurt osavõttu. Solistina esineb „Saatuses“ hra A. Arder (bariton).

Ees on veel: 7. detsembril cellisti A. Epinatjevi kontsert ja 15. detsembril „Estonia“ ooperi repetiitori, pianist Sergei Mamontovi juubelikontsert tema 25-a. muusikalise tegevuse mälestuseks. Laiematele hulkadele on S. Mamontov tuttav kui suurepärane akkompansisaator, ilma kellela ei möödu pea ükski solisti kontsert „Estonias“. Juubelikontserdil esinevad peale juubilari enese lauljad: Hella Claumann-Nõmtak, Maria Rosenvald-Aleksandrova, Nina Romanova, Ella Jurikson, Aleks. Arder, Karl Ots, Karl Viitol ja Nikolai Suursõõt.

Ooperialal on peale neil päevil gastrolleeriva Pia Ravenna lähemal ajal veel leedu tenori K. Petrauskase külaskäiku oodata.

Operetialal oli viimaseaja suurimaks pr. Lulli Virkhausi 15-a. lavategevuse juubeli pühitsemine 23. novembril, kus tuli ettekandele Jarno operett „Metsaülema tütar“ juubilariga peaosas. Lähema uudisena samal ajal on oodat operett „Paganini“ esietendust.

Vaimuliku muusika eest on hoolitsetud iga nädal korraldatavate muusikaõhtutega Jaani kirikus, mis seni on leidnud küll võrdlemisi leiget osavõttu. Nähtavasti pole kiriklikkude ringkondade muusikalised huvid kuigi suured.

Lauljate Liidu teateid.

Uued Lauljate Liidu liikmed.

Eesti Lauljate Liidu liigeteks on vastuvõetud möödunud kuude jooksul: 1) Kullamaa Haridusselts. 2) Tsirgulinna Rahvaraamatukogu Selts. 3) Karksi Laulu ja Muusika Selts. 4) Imavere Rahvaraamatukogu Selts. 5) Nissi Karskusselts „Kindlus“. 6) Riidaja Muusika Selts „Vambola“. 7) Alliku Haridusselts. 8) Jäneda Rahvaraamatukogu Selts. 9) N. M. K. Ü. ja K. N. N. Ü. segakoor „Cantus“. 10) Lihula Rahvahariduse Selts. 11) Kõnnu Haridusselts. 12) Helsinki Eesti Selts. Kokku 431 lauljaga.

Eesti Lauljate Liidu nõukogu koosolek

peetakse laupäeval, 11. dets. s. a. kell 4 p. l. Lauljate Liidu büroos — Tallinnas järgmise päevakorraga:

1. Kolmanda üldkooride juhi kutsumine.
2. Lauupeo eeskava küsimus.
3. Muusikalehe küsimus.
4. Koosolekul alatatud küsimused.

Lauljate Liidu rinnamärgid.

Laulukoovid — Lauljate Liidu liikmed — hoolitsege, et kõigil lauljail oleks laulupidudel ja päevadej rinnas Lauljate Liidu rinnamärgid! Hõbemärk maksab 125.— ja pronkmärk 75.— marka. Tellida Lauljate Liidu büroost.

Kuulus soome koloratuur-sopraan Pia Ravenna.

Pia Ravenna, õige nimega Hjördis Tilgman, on isa poolt rootslane ja ema poolt hispaanlane, seega põhjamaa tüseduse ja lõunamaa tulise temperamendi sulatis, mis on saanud suurejooneliseks aluspinnaks ta kunstniku loomusele. Laulmiskunsti on ta õppinud esiteks omal ajal väga kuulsal soome lauljanna Alma Fohströmi juures ja hiljem selle kõrgeima täiuseni viinud Itaalias. Ta laulukunst on tõesti täiuslik. Mitte üksi, et

ta oma haruldase ulatusega ja ilusa täambriga hääle tehnika on viidud bravuursete koloratuuride ideaalselt kerges sooritamises virtuoosliku täiuseni, vaid terve ta ettekanne avaldab nii palju sügavalt läbituntud muusikaalsust, täielikku kunstilist küpsust ja ehtsat kunstniku temperamenti ühenduses otsekohese, loomuliku lihtsusega, et Pia Ravennat ei saa teisiti, kui oma ala suureks kunstnikuks nimetada. Ja selle nime on ta ka omale juba välismaades kindlustanud, nii kontsert-, kui ka ooperilauljana.

Meil esines Pia Ravenna iseseisva kontserdiga 2. dets. „Estoonia“ kontsertsaalis ja gastrolleerib „Estoonia“ ooperis — 5. dets. Rosinana „Sevilla habemeajajas“ ning 7. dets. Violettanä „Traviatas“, võimaldades meie muusikalisele seltskonnale tutvuneda oma suure laulukunstiga nii kontsert- kui ooperilaval.

Chopini pidustused.

Varssavi Philharmoonia 25. aastapäeva puhul oli kuulsa poola helilooja Frederic Chopini mälestuspidustuste eelõhtul, 12. novembril Philharmoonias suur poola muusika-kontsert vabariigi presidendi, diplomaatiliku korpuse, valitsuse liigete ja väljamaa muusikailma esitajate juuresolekul. Kontserdi vaheajal pidas parun Leopold Kronen-

F. Chopini mälestussammas

Avati möödunud kuul Varssavis suure pidulikusega.

berg, üks Philharmoonia asutajatest, lühikese kõne, andes kullaga ilustatud taktikepid Philharmoonia praegustele direktoritele Emil Mlynarskile ja Gregor Fitelberg-Oziminskile. Seejärel pidas kaunide kunstide departemangu direktor Skotnicki kõne Varssavi Philharmoonia tähtsusest poola muusikalise kultuuri arenemisel. Kontserti juhatasid kordamööda direktorid Mlynarski ja Fitelberg.

Chopin'i pidustused algasid 13. nov. matineega konservatooriumis. Matineel viibisid väljamaa delegatsioonid, valitsuse ja muusikailma

esitajad. Õhtul oli suures teatris operietendus. Sellele järgnes ametlik bankett, mis korraldati poola muusikauhingute poolt väljamaa külaliste auks. Banketil peeti palju kõnesid, mis olid pühendatud Chopin'i mälestusele.

14. nov. avati Lazienki pargis mälestussammas Frederic Chopin'ile. Mälestussammas on valmistatud prongsist kujur Vincelas Szymanovsky kava järele. Pärast avamisakti, mida toimetab vabariigi president, peeti palju kõnesid. Poola kaunide kunstide departemangu direktor Skotnicki ülistas kogu Poola rahva nimel Chopini mälestust. Prantsuse saadik Laroche tuletas omas kõnes meele, et Prantsusmaa oli Chopini teiseks kodumaaks. Prantsusmaa andis pagulasele-kunstnikule ulualust Poola rahvusliku elu tumedatel päevadel. Nii on Chopin Prantsuse-Poola vendluse ilusamaks sümboliks, ütles Laroche. Itaalia saadik luges ette Mussolini telegrammi. Pärast kõnesid pandi monumendi jalale pärgi Poola ja kogu maailma delegatsioonide poolt. Õhtupoolikul oli Philharmoonias pidulik koosolek ja kontsert, mis oli pühendatud Chopini loomingule. Õhtul oli suures teatris galaetendus. Sellele järgnes bankett peaministri juures väljamaa külaliste auks.

Laulupeod ja -päevad 1927. a.

Sakalamaa IV laulupidu.

Tuleval suvel Viljandis ärapeatava laulupeo eeltöid on Viljandi muusikaline ringkond „Koidu“ seltsiga eesotsas juba aktiivselt juhtima hakanud.

Laulupidu on kindlaksmääratud 5. juuli peale ja laulupeost osavõtma on kutsutud kõik Viljandimaa laulukoorid ja ka mujalt. Laulupeo laulude kava on lõpulikult kindlaks määratud ja erineb sellest, mis ilmus meie lehe 18. numbris. Kavasse kuuluvad ainult IX üldlaulupeo laulud ja nimelt:

a) Segakoorid:

- 1) On ilus Eestis elada — J. Aavik.
- 2) Laulik — E. Aav.
- 3) Üles — A. Kapp.
- 4) Priiuse hommikul — K. Tärnpu.
- 5) Rändaja — M. Lüdig.
- 6) Varas — R. Tobias.
- 7) Tuljak — M. Hermann.
- 8) Ma lille sideme võtaks — E. Vörk.
- 9) Valuvõtmise laul — M. Saar.

b) Meeskoorid:

- 1) Kevade käes — A. Thomson.
- 2) Üles — J. Aavik.
- 3) Koju — A. Läte.

Uut noodiraamatut Sakalamaa laulupeo jaoks nüüd loomulikult ei trükita ja kooridele saadetakse IX üldlaulupeo noodiraamatud kätte.

Laulupeo platsi suhtes kaldub enamuse soov järveäärse maa-ala, n. n. „Kopli“ peale, lõpulik koha kindlaksmääramine tehti aga laulupeo ehitustoimkonnale ülesandeks.

Laulupeost osavõtta soovijail koorel tuleb end ülesanda „Koidu“ seltsi juhatusele järgmisel aadressil: „Koidu“ selts Viljandis.

Virumaa laulupeo

eeltööd Eesti Lauljate Liidu Virumaa Osakonna korraldusel edenevad jõudsasti. Sega- ja meeskooride noodid ilmusid trükist juba oktoobri algul ja on ülesannud kooridele kätte saadetud. Detsembri lõpul või

jaanuari algul on otsustatud ära pidada Rakveres koorijuhtide koosolek, kus laulupeo üldjuhatajate poolt laulude kätteõetamiseks ja nende väljatöötamiseks näpunäiteid antakse ja Rakvere Rahvamaja ja Hariduse Seltsi koori poolt laulupeo eeskavasse võetud laule demonstreeritakse. Pusunakooride üldjuhiks on palutud hra E. Knude, kes selleks ka oma nõusoleku on annud ja laulupeo eeskavasse paigutamiseks muusikapalad välja valinud. Noodid muusikakooridele valmistatakse ja saadetakse kooridele välja kohe peale seda, kui laulupeost osavõtlaste soovijate kooride arv on lõpulikult selginud. Senini on laulupeost osavõtmiseks endid ülesannud 42 segakoori, 2 meeskoori ja 5 pasunakoori. Ülesandmise tähtaega on pikendatud kuni 15. detsembrini. E. L. L. Virumaa Osakond palub tungivalt neid koorisid, kes Virumaa laulupeost 1927. a. osavõtta soovivad ja endid veel ülesannud ei ole, seda teha tähendatud tähtajaks.

Nissi kihelkonna laulupäev.

Ühenduses 9. üldlaulupeo tulekuga on Nissi karskusselts „Kindlusel“ kavatsus eeloleval suvel Nissi kihelkonna laulupäeva ära pidada. Laulupäev oleks ka ühtlasi Nissi kihelkonna seltskondlise tegevuse, kuid ka k.-s. „Kindluse“ 35-aastase tegevuse juubelipeoks. Peale laulupäeva on veel kavatsusel samal ajal ka pidada Nissi kirikus laulupeost osavõtivate kooride (üksikute, kuid ka üldiselt) vaimulik kontsert. Peale kontsertide oleks veel „Kindluse“ seltsimajas ja võimaluse korral „Plato“ kasvatusmaja (end. Riisipere mõisa) pargis näidendlised ettekanded, sportlised võistlused jne. Laulupäev peetakse võimaluse korral „Plato“ kasvatusmaja pargis.

Et laulupäev muusikaliselt hästi korda läheks, selleks on üldjuhi saamiseks 9. laulupeo üldjuhi hra A. Kasemetsaga läbirääkimisse astunud. Laulupäeva kava on kokku seatud enamuses 9. laulupeo lauludest. Nimelt sisaldab see järgmised laulud: a) segakoorile: K. A. Hermann — Isamaa mälestus, K. Türrpu — Mu Eestima ja Priiuse hommikul, M. Hermann — Veel kaitse kange kalev, A. Läte — Laul rõõmule (meeskooriga ühes), A. Kapp — Üles, J. Aavik — On ilus Eestis elada, kuidas sõitu sõidetakse ja Oh mis ilus, A. Kasemets — Lauljate lipulaul ja Vaenelaps; b) meeskoorile: A. Thomson — Kevad käes, K. Türrpu — Lauluke ja A. Kapp — Mängupõlve mäe taga.

Lastekoori laulud, samuti ka pasunakooride palad määratakse kindlaks lähemal ajal.

Umbruskonna laulukooride juhid on selle kavatsuse heaks kiitnud ja lubaduse annud osavõtmiseks. Peale üldlaulude on veel kavas ette nähtud üksikute kooride etteasted võistluseks, kus iga koor, kes võistlusest osa võtta soovib, ühe laulu ette kannab, soovitavana ette nähtud 9. üldlaulupeo lauludest.

Kooride ülesandmise tähtpäevaks on 1. jaanuar 1927. a.

Muusikakooride isa D. O. Virkhausi mälestuse jäädvustamine.

Tartu-Maarja lauluseltsi korraldusel on pühapäeval, 12. detsembril, k. a. Tartu Pauluse kirikus vaimulik kontsert, millest osa võtavad kihelkonna ühendatud laulukoorid 200 lauljaga, pasunakoored 100 mängijaga, 2 lastekoori 150 lapsega, kokku umbes 400 tegelast.

Kontserdi sissetulek läheb muusikakooride isa D. O. Virkhausi mälestuse jäädvustamise kapitali muretsemiseks.

Väljaandja: Eesti Lauljate Liit. — Vastutav toimetaja: Anton Kasemets.
A/S „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk uul. 42.